कुल पृष्ठ संख्या–32 (कवर पेज सहित) क्रम संख्या 281744

माध्यमिक शिक्षा बोर्ड, राजस्थान, अजमेर

उच्च माध्यमिक परीक्षा

(परीक्षार्थी द्वारा स्वयं भरा जाना चाहिये)

नोट :– परीक्षार्थी उपरोक्त के अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका के अन्य किसी भी भाग में अपना नामांक नहीं लिखें।

माध्यम – हिन्दी ✓ अंग्रेजी

विषय पंजाबी साहित्य

परीक्षा का दिन सोमवार

दिनांक 01 – 04 – 2024

नोट :– परीक्षार्थी के लिए आवश्यक निर्देश इस पृष्ठ के पिछले भाग पर उल्लेखित हैं। जिन्हें सावधानी पूर्वक पढ़ लें व पालना अवश्य करें।

परीक्षक हेतु निर्देश :– (1) परीक्षक को उपरोक्त सारणी अनुसार प्राप्तांक भरना अनिवार्य हैं, अन्यथा नियमानुसार दंडित किया जायेगा।

(2) परीक्षक उत्तर पुस्तिका के अन्दर के पृष्ठों के बायीं ओर निर्धारित कॉलम में लाल इंक से अंक प्रदत करें।

(3) कुल योग भिन्न में प्राप्त होने पर उसे पूर्णांक में ही परिवर्तित कर अंकित करें (उदाहरणार्थ : 15¼ को 16, 17½ को 18, 19¾ को 20)

प्रश्नवार प्राप्तांको की सारणी (परीक्षक के उपयोग हेतु)

प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक	प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक
1	12	19	3
2	6	20	3
3	12	21	4
4	2	22	4
5	2	23	4
6	2	24	
7	2	25	
8	2	26	
9	2	27	
10	2	28	
11	2	29	
12	2	30	
13	2	31	
14	2	योग	
15	2	प्राप्त अंकों का कुल योग (Round off)	
16	2	अंकों में	शब्दों में
17	3	80	अस्सी
18	3		

परीक्षक के हस्ताक्षर [signature] 15-4-24 संकेतांक 3 4 5 5 7

प्रमाणित किया जाता है कि इस उत्तर पुस्तक के निर्माण में बोर्ड द्वारा प्रदत्त 58 जी.एस.एम. ईको मेपलिथो कागज ही उपयोग में लिया गया है। 179/2024

परीक्षार्थियों के लिए आवश्यक निर्देश

1. समस्त प्रश्नों का हल निर्धारित शब्द सीमा में इसी उत्तर पुस्तिका में करना है। विशेष परिस्थिति में अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका, उत्तर पुस्तिका भरी हुई होने पर पर्यवेक्षक एवं वीक्षक की अनुशंषा पर ही उपलब्ध कराई जायेगी।
2. प्रश्न–पत्र पर निर्धारित स्थान पर अपना नामांक लिखें।
3. प्रश्न–पत्र हल करने के पश्चात् जिस पृष्ठ पर हल समाप्त होता है, उस पर अन्त में ''समाप्त'' लिखकर अन्त के सभी रिक्त पृष्ठों को तिरछी लाईन से काटें।
4. निम्न बातों का विशेष ध्यान रखें अन्यथा अनुचित साधनों की रोकथाम अधिनियम के तहत कार्यवाही की जा सकेगीः–
   (i) उत्तर पुस्तिका के ऊपर/अन्दर तथा प्रश्नोत्तर के किसी भी भाग में चाही गई सूचना के अलावा अपना नामांक, नाम, पता, फोन नम्बर अथवा पहचान की कोई अन्य प्रकार की सूचना आदि अंकित नहीं करें अन्यथा ''अनुचित साधनों के प्रयोग'' के अन्तर्गत कार्यवाही की जावेगी।
   (ii) उत्तर पुस्तिका के पृष्ठों को फाड़ें नहीं। उत्तर–पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर अंकित संख्या के अनुसार पृष्ठ पूरे होने चाहिये। परीक्षार्थी उत्तरपुस्तिका प्राप्त करते ही पृष्ठ संख्या की जांच कर लें यदि पृष्ठ कम/अधिक या क्रम में नहीं हैं तो वीक्षक से तुरन्त बदलवा लें।
   (iii) परीक्षा केन्द्रों पर पुस्तक, लेख, कागज, केलक्यूलेटर, मोबाईल, पेजर आदि किसी भी प्रकार का इलेक्ट्रॉनिक उपकरण तथा किसी भी प्रकार का हथियार आदि ले जाना निषेध हैं।
   (iv) वस्त्र, स्केल, ज्योमेट्री बॉक्स पर कुछ भी न लिखकर लावें। टेबल के आस–पास कोई अनुचित सामग्री नहीं होनी चाहिये, इसकी जांच कर लें।
   (v) अपनी उत्तर पुस्तिका/ग्राफ/मानचित्र आदि परीक्षा भवन से बाहर ले जाना दण्डनीय अपराध है, अतः परीक्षा समाप्ति पर उत्तर पुस्तिका वीक्षक को बिना सौंपे परीक्षा कक्ष नहीं छोड़ें।
5. उत्तरों को क्रमानुसार एक ही स्थान पर लिखें। प्रश्न क्रमांक भी सही अंकित करें, अन्यथा दण्ड स्वरूप परीक्षक को 1 अंक कम करने का अधिकार है। बीच में उत्तर पुस्तिका के पृष्ठ रिक्त न छोड़ें। गणित विषय के लिए रफ कार्य उत्तर पुस्तिका के अंतिम पृष्ठों पर करें तथा तिरछी रेखा से काटें।
6. जहाँ तक हो सके प्रश्न के सभी भाग के उत्तर, उत्तर पुस्तिका में एक ही स्थान पर अंकित करें।
7. भाषा विषयों को छोड़कर शेष सभी विषयों के प्रश्न–पत्र हिन्दी–अंग्रेजी दोनों भाषा में मुद्रित हैं। किसी भी प्रकार की त्रुटि/अन्तर/विरोधाभास होने पर हिन्दी भाषा के प्रश्न को ही सही माना जाये।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
		{ਖੰਡ - ੳ}
1	1.	ਉੱਤਰ (i) → (ਸ) ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
1		ਉੱਤਰ (ii) → (ੳ) ਬਾਬੂ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ਼
1		ਉੱਤਰ (iii) → (ੲ) ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਹੋਣਾ
1		ਉੱਤਰ (iv) → (ਅ) ਆਪਣੀ ਮਾਪੇ
1		ਉੱਤਰ (v) → (ੲ) ਗਲ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ
1		ਉੱਤਰ (vi) → (ਸ) ਪੰਜਾਬੀ
1		ਉੱਤਰ (vii) → (ਸ) ਦਾਬਲੀ ਅੰਗੂਰ
1		ਉੱਤਰ (viii) → (ਅ) ਰਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ Note— ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਘੱਟੂ ਸੀ।
1		ਉੱਤਰ (ix) → (ੳ) ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ
1		ਉੱਤਰ (x) → (ੲ) ਦਾਰੂ
1		ਉੱਤਰ (xi) → (ਅ) ਸੱਚ ਹੀ ਮੁਥਾਜ ਹੈ
1		ਉੱਤਰ (xii) → (ਸ) ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰੁਪਾਣਾ
	2.	ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ →

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

ਉੱਤਰ (i) → ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ, ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ।
ਫੜ-ਫੜ ਰਹੀ ਧਰੀਕ, ਸਮਾਂ ਖਿਸਕਾਈ ਕੰਨੀ।।

ਉੱਤਰ (ii) → ਸੋਨੇ ਦੀ ਸਵੇਰ ਸਾਡੇ ਆਊ ਹਾੜੀਆ।
ਨੱਚੇਗਾ ਅੰਬਰ ਭੂਮਿ ਗਾਊ ਹਾੜੀਆ।।

ਉੱਤਰ (iii) → 'ਸਮਾਂ ਵੰਡੋ ਤਾਂ ਸਹੀ - ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਂ ਪੱਛੜਨ ਦਿਓ"।

ਉੱਤਰ (iv) → ਗੱਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ।

ਉੱਤਰ (v) → ਰੋਟੀ ਸਹੇ ਤਾਂ ________, ਮੁਸਕਾ ਪੋਲ ਬਾਹਿਰ ਪੀਏ।

ਉੱਤਰ (vi) → ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਸ਼ੁਧ ਗਿਆਨ (ਸ਼ਾਂਤੀ) ਹੈ।

3. ਉੱਤਰ (i) → ਕਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕ ਹੀ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਲੀਡਰ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

1 ਉੱਤਰ (ii) → ਇੱਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ → ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ
ਵਾਕ → ਅਧਿਆਪਕ ਸਭ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

1 ਉੱਤਰ (iii) → ਸਹਿਜ ਪੱਕੇ ਸੋ ਮਿਠਾ ਹੋਏ → ਸਹਿਜ ਭਾਵ ਨਾਲ
ਹਰ ਕੰਮ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1 ਉੱਤਰ (iv) → ਤੁਹਾਡੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਿਹੜੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

1 ਉੱਤਰ (v) → ਜੈਪੁਰ, ਅਜਮੇਰ, ਉਦੈਪੁਰ, ਕੋਟਾ ਤੇ ਜੋਧਪੁਰ,
ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ।

1 ਉੱਤਰ (vi) → ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿਹਨਤੀ
ਅਤੇ ਲਗਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

1 ਉੱਤਰ (vii) → ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਅੱਜ ਸ਼ਹਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਵਾਕ ਵਿੱਚ
ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਾ ਵਿਧੇਅ ਹੈ।

1 ਉੱਤਰ (viii) → ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਕ
ਬਣਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਲ ਵਾਕ ਹੈ।

1 ਉੱਤਰ (ix) → ਗੌਤਮ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ
ਸੈਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਣਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ
ਵਾਕ ਹੈ।

1 ਉੱਤਰ (x) → ਭਾਰਤ ਕਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚਕ ਵਾਕ
ਹੈ।

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
1		ਉੱਤਰ (xi) → ਮੇਰੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨਰਮਾ ਚੁੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਨਰਮਾ ਹੈ।
1		ਉੱਤਰ (xii) → ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਨਹਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦੇਸ਼ → ਬਾਪੂ ਜੀ।
		{ਖੰਡ - ਅ}
2	4.	ਉੱਤਰ → ਸਿਰਲੇਖ → ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਮਹਤੱਵ।
2	5.	ਉੱਤਰ → ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਖਿਲਾਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਦਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਗੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਫੈਲੇਗੀ।
2	6.	ਉੱਤਰ → ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2	7.	ਉੱਤਰ → ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫ਼ਾਈ ਆਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
2	8.	ਉੱਤਰ → ਜਾਚ - ਪਹਿਚਾਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ - ਹਿੰਮਤ, ਚੂਣਾਮ, ਪਰਿਆਸ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਵਿਦਿਆਰਥੀ - ਛਾਤਰ , ਬੱਚਾ
ਲੋੜ - ਜ਼ਰੂਰਤ

ਉੱਤਰ →

9. ਚਕੂ ਸਾਇਕਲ ਕਵਿਤਾ ਡਾ. ਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਘਰ ਪਰਤਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਇਕਲ ਪੁੱਠਾ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਊ ਇਸ ਨਾਲ ਭੁਲਿਆ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Marks: 2

ਉੱਤਰ →

10. ਡਾ. ਵਨੀਤਾ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਦਾਸ ਹੋਣਾ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਚੋਂ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਉਂਕਿ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਤੇ ਲਟਕਣ ਤੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਬੂਲੀ ਹੋਈ ਮੌਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਰੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।

Marks: 2

ਉੱਤਰ →

11. 'ਫ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਕੌ ਕੇ ਤਰਨਾ ਹੈ' ਕਵਿਤਾ ਡਾ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਫਿਕਰ ਤੋ ਬਾਹਰ ਆਸਰਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਕਠੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚੋ ਲੰਘਣ ਲਈ ਫਿਕਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰੁਖ ਦੀ ਛਾਂ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਰੂਪੀ ਰੁੱਖ ਉਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਨਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

Marks: 2

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਉੱਤਰ →

12. ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਜੀਤ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਬਲਜੀਤ ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਬਲਜੀਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕਤਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜੇ ਦ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੰਜ ਸਿਆੜ ਤੂੰ ਦੱਬ ਲਏ ਨੇ ਪਰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੀ।

2

ਉੱਤਰ →

13. ਮੋਹ-ਪਾਸ਼ ਕਹਾਣੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਿੱਚ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕੰਨੀ ਸੁਣੀਆਂ ਗੱਲ ਵੀ ਝੂਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਜਲਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

2

ਉੱਤਰ →

14. ਇਕਾਂਗੀ ਦੀ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਤੱਤ ਸੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ!—

ਕਥਾਨਕ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ
(i) ਵਾਰਤਾਲਾਪ
(ii) ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ
(iii) ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ
(iv) ਰੰਗਮੰਚ ਅਨੁਕੂਲਤਾ
(v) ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ
(vi)

2

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(viii) ਉਦੇਸ਼

ਉੱਤਰ→

15. ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਨੂੰ ਰਸ ਰਾਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਵਿਜੋਗ ਅਤੇ ਸੰਯੋਗ।

ਸੰਜੋਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ →

ਨੀ ਅੱਜ ਕੋਈ ਆਇਆ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ,
ਤੱਕਣ ਚੰਨ ਸੂਰਜ ਢੁਕ ਢੁਕ ਨੇੜੇ।
ਲੌਂਸੇ ਨੀ ਉਸਦਾ ਮੱਥਾ ਤਾਰਿਆ ਵਾਂਗੂ,
ਖੌਰੇ ਆਇਆ ਅੰਬਰ ਘੁੱਮ-ਘੁੱਮ ਕੇਹੜੇ॥

2

ਵਿਜੋਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ →

ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।
ਤੁਧ ਬਿਨ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣਾ।
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ, ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਿਣਾ।
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੱਥਰ ਚੰਗਾ ~~ਭ~~ ਭੱਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ॥

ਉੱਤਰ→

16. ਨਵ-ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਕਵੀ।

(i) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
(ii) ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ
(iii) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
(iv) ਬਾਬੂ ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ

2

ਉੱਤਰ→ (i)

17. ਪ੍ਰਸੰਗ → ਇਹ ਕਾਵਿ ਪੰਗਤੀਆਂ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਾਠ-

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਹਿਤ ਦਰਪਣ' ਭਾਗ-II ਵਿੱਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਕਾਂ 'ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ' ਦੁਆਰਾ 'ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ' ਵਿੱਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸਦੀਆਂ ਪੰਜ ਭੈੜੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ (iii) → ਵਿਆਖਿਆ → ਕਵਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪੰਜ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਰਾਬ, ਦੂਸਰਾ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਤਿਸਰਾ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ, ਚੌਥਾ ਮੁਕਦਮੇਂ ਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਰੋਟ-ਰਬਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਦਮੇ ਲੜਨੇ। ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈਂ।

3

ਉੱਤਰ (iii) →

ਐਸ਼ – ਨਸ਼ਾ, ਆਦਤ
ਝੁਪੱਤ – ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ
ਐਬ – ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ, ਆਦਤ
ਇਲਮ – ਗਿਆਨ

18. ਉੱਤਰ →
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਜ਼ੂਰ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਕਵਿ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ

3

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਸਬਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੰਨੇ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ~~ਸ~~ ਰੱਖਦੇ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੀ ਸਭ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਇਹ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਲੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਗੱਲ ਹਨ। ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਲਈ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਗਾਏ ਗਏ ਅੰਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।
ਅੰਤ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ, ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉੱਤਰ →
19. ਪਗੜੀ ਤਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਇੱਕ ਪਿਉ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਾਤਰ →
ਦੇਲੂ – ਕੰਦੋ ਦਾ ਪੁੱਤਰ
ਕੰਦੋ – ਦੇਲੂ ਦਾ ਪਿਤਾ
ਬੰਤੀ – ~~ਕੰਦੋ~~ ਦੇਲੂ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ
ਮੇਰੂ ਸਿਰਾਬ •
ਦੇਲੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਵੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਲੂ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਬੰਬਈ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਤੇਲ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਆਸਾਮ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਸਾਮ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲੂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨੰਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਘੜੀ ਅਤੇ ਖੂੰਡੀ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨੰਦੇ ਦੀ ਟੌਹਰ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਰੇਲੂ ਦੇ ਆਸਾਮ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੰਦੇ ਨੇ ਖੇਤੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਿਲਸਣੀਆ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੇਲੂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਫੋਟੋਆ ਸੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਰੇਲੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜੀ ਖੜੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੋਟੋ ਨੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਓਪਰੀ-੨ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਰੇਲੂ ਦੇ ਸੋਹਰਿਆ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ (ਇਲਾਜ ਲਈ)। ਇੱਕ ਦਿਨ ਨੰਦੇ ਨੇ ਰੇਲੂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਰੇਲੂ ਦੀ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੇਲੂ ਇੱਕ ਪਾਪੜ ਵਰਗੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੂਰਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੋਇਆ-੨ ਸੀ ਅਤੇ ਗੱਠ ਜੋੜ੍ਹ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੇਲੂ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨੰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਟਦੀਆ ਚਿੜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਨੰਦਾ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੇਰੂ ਸਿਰਾਬ ਪੀਣੀ ਦਾ ਹਾਇਸ ਮਲਾਉਣ ਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਨੰਦੇ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਪਕੀ-ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ।

ਉੱਤਰ →

20.

ਕਰ ਭਲਾ ਹੋ ਭਲਾ

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਚੂਹੇ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਕਰਾਂਗੇ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ੇਰ ਚੂਹੀ ਦੀ ਖੁੱਡ ਅੱਗੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਚੂਹੀ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ। ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਜਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਚੂਹੀ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਈ ਸੀ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਚੂਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਚੂਹੀ ਸ਼ੇਰ ਕੋਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਿੰਨਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੂਹੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਹੱਸ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਚੂਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

3

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ~~ਫਸਾ~~ ਫਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਹਾੜਨ ਲੱਗਾ। ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਦਹਾੜ ਸੁਣ ਕੇ ਚੂਹੀ ਉੱਥੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਚੂਹੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉੱਤਰ →

21. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

ਭੂਮਿਕਾ
(i) ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
(ii) ਰਾਹ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
(iii) ਤਾਜਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
(iv) ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼
(v) ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
(vi) (ਘਰ ਆਉਣ)

4

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(viii) ਉਪ ਸਾਰੰਸ਼

(1)= ਭੂਮਿਕਾ → ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ ਘੁੰਮਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਤਾਜਮਹਿਲ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਲੋਕ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਥੱਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਆਗਰਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇੰਨੀ ਜਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਨੀ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ ਉਨੀ ਹੀ ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਤਾਜਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੁ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਏ ਸੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਦਾ ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਂ ਹੀ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(2) ਜਾਤਰਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ → ਤਾਜਮਹਿਲ ਵੇਖਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ~~ਕਿ~~ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆ। ਅਸੀਂ ਚਾਰੇ ਜਣੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ, ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਥੈਮਸਰ, ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕ ਅਟੈਚੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਈਆ। ਸਭ ਨੂੰ ਤਾਜਮਹਿਲ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक | प्रश्न संख्या | परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

ਦੇਖਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸੀ। ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਟਰੇਨ ਤੇ ਗਏ ਸੀ। ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਚੱਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ।

(iii) ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ → ਟਰੇਨ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਟਰੇਨ ਵਿੱਚ ਸਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਟਰੇਨ ਚੱਲ ਪਈ। ਅਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਖੂਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲਇਆ। ਅਸੀ ਨੱਚੇ, ਗਾਣੇ ਗਾਏ, ਕਹਾਣੀ, ਚੁਟਕਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਇਹ ਸਭ ਨਜ਼ਾਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀ ਚਲਿਆ ਕੀ ਅਸੀ ਕਦੋ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਗਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਸੀ ਇੱਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਆਗਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ - ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲਈ ਨਹਾ- ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਤੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆ, ਬਾਗ਼ ਆਦਿ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਇਹ ਸਾਰਿਆ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਸੀ।

(iv) ਤਾਜਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ → ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੁਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੀੜ ਸੀ। ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਲੋਕ ਤਾਜਮਹਿਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਉੱਥੇ ਦੀ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਪੂਰਾ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਪੱਥਰ ਇੰਨਾ ਤਿਲਕਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਖੀ ਵੀ ਤਿਲਕ ਜਾਵੇ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ।

(v) ਉੱਥੇ (ਤਾਜਮਹਿਲ) ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਆਏ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਸਭ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਸਤੀ ਕੀਤੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਭ ਤਾਜਮਹਿਲ ਕੋਲ ਖੜ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਤਾਜਮਹਿਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਮਾਂ ਕਈ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਥੱਕ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨੀਂਦ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਸੌ ਗਏ। ਇੰਨੀ ਥਕਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਭ ਮੁਸਕੁਰਾ ਰਹੇ ਸੀ।

(vi) ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ → ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਭ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਘਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਥਕੇ, ਸੁਸਤ ਜੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਜ ਦਿਸੇ ਦਾ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਸਭ ਮਨ ਨਹੀ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀ ਰਾਹ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਜ਼ਾ ਮਾਣਦਿਆਂ ਖੱਟਿਆ। ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਖਿਚਿਆ ਫੋਟੋਆ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈਆ।

(viii) ਸਾਰੰਸ਼ → ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਪਾਸੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਦੀ - ਵਦੀ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

22. ਉੱਤਰ →

ਰਵਿਤਾ

BSER-179/2024

ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀ ਹੀ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਗਲ-ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :—

ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(i) ਹੈਜ਼ਲਿਟ ਅਨੁਸਾਰ → ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਭਾਵ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਫੋਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ii) ਅਡਗਰ ਐਲਨ ਪੋ ਅਨੁਸਾਰ → ਕਵਿਤਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਸਰੋਦੀ ਰਿਸਤ ਹੈ।

(iii) ਬਰਕੇ ਅਨੁਸਾਰ → ਕਵਿਤਾ ਕਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iv) ਵਾਟਸ ਡੰਟਲ ਅਨੁਸਾਰ → ਕਵਿਤਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ।

4

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਲਾ ਕਲਾ ਲਈ ਹੈ', ਇਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਕਵਿਤਾ ਕਵਿਤਾ ਲਈ ਹੈ'। ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਤੱਤ :—

(i) ਭਾਵ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

(ii) ਕਲਪਨਾ
(iii) ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ
(iv) ਬਿੰਬ
(v) ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ
(vi) ਅਲੰਕਾਰ
(vii) ਛੰਦ
(viii) ਕਾਵਿ ਭਾਸ਼ਾ

(i) ਭਾਵ → ਭਾਵ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੈ। ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਗਰਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸਦੀ ~~ਨੂੰ~~ ਕਵਿਤਾ-ਬੰਦੀ ਨੂੰ 'ਨਵਾਬੀ ਮੋਤੀ ਦੀ ਤੰਦ' ਕਿਹਾ ਹੈ।

(ii) ਕਲਪਨਾ → ਕਲਪਨਾ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦਾ ਵੀ ਸਥਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਜੂ-ਬ-ਜੂ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(iii) ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ → ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਵਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

(iv) ਬਿੰਬ → ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(v) ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ → ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਵਿੱਚ ਉਭਰਦੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(vi) ਅਲੰਕਾਰ → ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਅਲੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਹੈ।

(vii) ਛੰਦ → ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਬਣਦੀ ਹੈ।

(viii) ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ → ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ੈਲੀ ਬਹੁਤ ਸਧਾਰਣ ਸਰਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ।

ਉੱਤਰ →
23 ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।—

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਮਬੰਧ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਵਲਕਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਸਿਵਿਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਇਥੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਸ਼ - ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਨਾਵਲ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਨਾਵਲਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਾਵਲਕਾਰ ਤਿਨ ਜਾ ਚਾਰ ਹਨ।

(i) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ :-

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਨਾਟਕ, ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਵਲ 'ਰਕਸ਼ਾ ਕਸਰਾਤਾ ਸਿੰਘ' ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਈ ਨਾਵਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ।

(ii) ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ :-

ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹੈ।

(iii) ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ :-

ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

(iv) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ :-

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ, ਕਹਾਣੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨੇਕ ਨਾਵਲਕਾਰ। ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ, ਬਲਦੇਵ ਬਲਰੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

{ਸਮਾਪਤ}

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर

BSER-179/2024